

Fóia enciclopedica si beletristica cu ilustratiuni.

PEST'A Ese in fie-care septemana odata, adeca dominec'a
contienendu o còla si diumetate.
Pretulu pentru Austria
pe Jul. Dec. 4 fl. —
pe Jan.—Dec. 8 fl. — cr.
Pentru Romania
pe Jul.—Dec. unu galbenn si diumetate.

Nr.
31.

Cancelari'a redactiunei
Strat'a morarilor Nr. 10.
unde sunt a se adresá manuscriptele si banii
de prenumeratiune.
Epistolele nefrancate nu se primescu si opurile
anonime nu se publica.

II
curso
anualu.

Roman'a de sub munte.

Sub unu munte 'n vale, unde se resfacia
Firea 'n a sa arte magica, marétia,
Si prin lunc'a verde curge 'n linu la vale
Pintre flori plapande riulu de cristale;
Ér zefirulu fragedu légana 'n placere
Cu suflarea-si blanda mii de floricele;
Mic'a filomela canta melodii
Si acórda 'n animi tainice-armonii.

O copila mândra ca unu angerelu
Pintre floricele ambla 'n cetinelu,
Par' câ firea-mama in a ei creare
I-a predatu din daruri fâra de crutiare:
Grati'a-i suride de pre buzisióre,
Florile rivale vreu sê o adóre.
Fruntea i-o obduce farmecu de placeri,
Si pre sinu-i candidu salta desfetâri.

Ochii ei ca mur'a, ageri si 'nfócâti
Au 'necatu 'n sine foculu din Carpati,
Pasiulu ei e falnicu, falnicu câ-e romana,
Florile-i se 'nchina ca la o regina;

Florile-o admira si se umilescu,
Muntele-i se pléca la tipu-i cerescu, —
Riulu se opresce-lâ dulcele-i graiu,
Pare câ unu angeru a descinsu din raiu.

Si cu mic'a-i mana, mandra albióra
Léga floricele intr'o ghirlandióra;
Pintre floricele laurii asiédia,
Si din ochi cu lacremi mi-le rouéza;
Ce sê fia semnulu, cui o impletescu?
La unu june vrednicu care o iubescu.
Spune-mi copilitia cu ochi angeresci,
Cui impleti cunun'a, cui o pregatesci?

La unu bravu ce 'n lupta scie-a se luptá,
Si pentr'a lui tiéra sufletulu si-ar dá;
Câ-ci ce-ajunge-amorulu si a lui placere,
Candu tiér'a suspina 'n lantiuri de dorere?
Celu-ce nu-si relupta glori'a strabuna
Nu-e demnu de romana neci de-a ei cununa,
Pentru libertate sufletulu nu-si pune
Nu-mi merita-amorulu neci strabunulu nume.

Ioane Papin.

CEEA CE LI PLACE FETELOR.

(Novela. Urmare.)

— Ce? L'am despretiuitu ca pe unu nebunu. Ce felu! eu sê me maritu dupa feciorulu unui dascalu romanu?! Mie-mi trebuie unu barbatu de rangulu meu, carele sê fia si in stare a me tîné dupa cerintiele pusetiunii mele in viéti'a sociala, — sê me duca in baluri si in alte petreceri, care sê aiba atât'a avutia ca sê potemu noi dá seratele cele mai stralucite si pompóse, si care sê-mi cumpere in fie-care sezonu celu putînu dóue-trei vestminte frumóse si facute dupa mod'a cea mai nóua. Astfelu de barbatu mi-trebuie mie si nu atare trasu-impinsu ca Borovanu.

— Me iérta, amic'a mea, dar eu nu scíu ca Borovanu sê fia unu trasu-impinsu, din contra lu-cunoscu ca pe unu june fórte de tréba.

— Hahaha! tu faci pe avocatulu lui Borovanu, pare-mi-se cá acuma nu atâtu mintea, ci anim'a ta a vorbitu. Pré iubít'a mea amica, spune-mi dreptu, nu cumva iubesci tu tenerulu acesta?

— Curiósa deducere!

— Va sê dica nu-lu iubesci. Crede-me cá neci nu merita, — precum díce Victoru Hugo — sê auresci anii vietii lui cu amorulu teu. Apoi eu neci nu presupunu despre tine, ca tu sê iubesci pe unulu ca si acela, carele pe tine nu te iubesc.

— De unde scii tu asta?

— Cetesce scrisórea acésta, ce densulu mi-o tramise adi o septemana in minutulu departárii sale.

Sor'a notariului incepù a cetí epistol'a ce suná asié:

„Angerulu vietii mele! Adorata Lucretia!

„Afacerile diregatoriei mele mi-demanda ca sê caletorescu prin satele vecine.

„Dóue septemani nu te voi vedé, dar voi cugetá necontentitu la tine. O! tempulu acesta va fi pré lungu pentru mine.

„Pana atunce, te rogu, primesce salutarea mea, carele purure te voi stimá si adorá!

Corneliu Borovanu.“

Sor'a notariului albi ca parietele, scapá scrisórea din mani si nu potù sê vorbésca neci unu cuventu.

— Ce ti-e, Lucretia? — intrebà fét'a jude-lui cercualu.

— Mi-e cam reu.

— Asié dara va fi bine sê te culci; me ducu si te lasu a pausá in linisce. Pá, au revoir, amic'a mea!

Sor'a notariului remanendu sengura, incepù a plange dorerosu.

Gâcit'ati acuma, cine e junele fericitu pe care dens'a lu-iubesc?

Iubitulu meu amicu Corneliu Borovanu.

VII.

Demanéti'a, cand notariulu dupa nóptea cea viforósa se tredí, séu mai bine a díce se scolá, incepù a se preamlá cu pasi repedi in chili'a sa.

De odata diari pe pamentu o epistolutia. O luà susu. Erá scrisóre femeiesca. Se uitá la subscriere. Erá scrisu numele „Lucretia.“

— Hah! o epistola amorósa a muierii mele! Asié dara totu-si nu m'am insielatu in presupunerea mea. Soci'a mea intru adeveru iubesc pe Borovanu. Hah! perfid'a m'a tradatu! Dar sê vedemu ce-i scrie?!

Notariulu incepù a cetí epistol'a urmatóre:

„Iubitulu meu amicu!

„Mane dupa média-di voi eu esî singura la preamlare in dumbrav'a orasiului.

„Speru cá nu me vei lasá a me preamlá in singuretate.

Lucretia.“

— Sciut'am eu delocu, cá soci'a mea m'a insielatu. Inse totusi n'am cutediatu a crede cu siguritate. Acuma inse am unu testimoniu nedisputabilu despre necredinti'a ei.

— O! Dómne, cine ar fi cugetatu, ca o femeia, pe care o adoram ca pe angerulu vietii mele, pentru care asiu fi fostu in stare a sacrá totu ce am eu pretíosu, — sê me insiele atâtu de uritu!?

— Cu ce simulare maiestrita mi-spunea si eri, cá me iubesc, cá me adóra. Ochii-i priviau cu ardóre amorósa a supra mea. Manile sale me inbratásiara cu doru. Guriti'a-i frumósa me sarutá ferbinte. Cine ar fi cugetatu, cá guriti'a acea mintiea, cá ardórea ochilor, cá tóte, tóte sunt false, insielatóre?!

— Bine cá gasí scrisórea asta! Acuma voi pune capetu acestei fara-de-legi. Mi-voiu da eu insu-mi satisfactiunea. Voiu resbuná necredinti'a muierii mele, si resbunarea mea va fi infioratóre, intocma ca pecatulu ei.

— Dupa média-di voi merge si eu in dumbrav'a orasiului, si vediendu-i îi voi impuscá pe amendoi.

— Ba, nu! Nu-i voi impuscá. Ah! sentiescu câ iubescu multu mai tare pe soci'a mea decâtu s'o potu omori. Nu, voi lasá-o sê tráciea. Ce voi face dara?

— Voi incepe procesu de despartîre.

Intr'aceste cine-va batù la usia. Notariulu o deschise. Intrà soci'a sa. Elu o primì rece si se 'ntórse de câtra ea.

— Esti morbosu, dragulu meu?

— Ba.

— Avusi a séra multu de lucru, de nu venisi a ciná?

— Ba.

— Ti-s'a intemplatu atare nenorocire.

— Ba.

— Dar ce ti-e pentru Ddieu!

— Nimica.

— Angerulu vietii mele, spune-mi dar ce te dóre, ca sê-ti potu fi intru ajutoriu, — si dupa aceste vórbe lu-imbratísiá delicatu.

— Dâ-mi pace! — respunse barbatulu si desfacundu-se din bratiile ei, o respinse cu dispretiu.

— Iubite, tu esti maniosu.

— Ba sum vioiu. — Si incepù a ride, dar risulu acesta erá infioratoriu, semená cu risulu nebunilor.

Muierea se spariá si se uitá cu frica la barbatulu seu, apoi intrebá éra:

— Spune-mi, dragulu meu, ce te dóre?

— Aice me dóre.

— Anim'a?

— Da, inse nu te teme, nu e pericolu, de a séra m'am dedatu acuma a suportá si acésta dorere infricosiata.

— Nu te pricepu.

— Me vei pricepe acusi. Dar si pan' atunce sê scíi, câ morbulu acesta nu e mai multu periculosu pentru mine. Póte câ neci nu mai am anima. Si daca mai am, apoi acea e numai o pétra nesimtitóre.

Dup' aceste esî din chilía. Serman'a femeia incepù a plange cu amaru. Erá de opiniunea, câ barbatulu ei a — nebunitu.

VIII.

Dupa média-di la patru óre sor'a notariului siedea singura in chilía. Erá trista chiar ca si atunce cand o vediuramu mai pe urma. Cum sê nu fia trista o fetisióra, cand amantulu ei o parasesce?!

Intr'aceste se deschise usi'a, intrandu amiculu meu Corneliu Borovanu. Erá o suprindere fórte placuta acésta pentru domnisiór'a

Lucretia, si tresari ca electrisata, totusi se retînu si-lu primì câtu se póte de rece. Asié-ti trebuie, frate Corneliu, daca ai pecatuitu in contra delicatetiei!

— Ti-sarutu manile, angerulu meu.

— Plecatiune, — respunse Lucretia rece.

— Cum ti-ai petrecutu dílele, de cand nu te-am vediutu.

— De si nu atátu de bine ca domni'a ta . .

— Domni'a ta? . . . Lucretia de cand sum eu domni'a ta? Ast'a nu e agrairea ce-ti dicté-dia amorulu!

— Ah! sê lasámu amorulu pentru alte fíntie cari iubescu si sunt iubite, câ-ci a iubi si a nu fi iubita e dorerea cea mai cumplita, me infioru numai a si cugetá la ea.

— Nu pricepu vórbele tale . . .

— Te rogu, domnule, nu me numí mai multu per „tu“ — póte câ inca atare fêta mai incantátóre, mai culta decâtu mine, unu „angeru alu vietiei“ domniei tale, o fíntia „adorata“ s'ar maníá, de cumva ar aflá, câ-mi díci: tu!

— Domnisióra, eu . . . intru . . . adeveru nu pri . . . cepu ceea ce voiesci sê-mi spuni.

— Mangaia-te, câ vei pricepe-o; se va gasí cine-va care ti-va esplicá-o. Neci eu n'am priceputu portarea domniei tale de o septemana incoce, inse . . .

— Inse?

— Se gasí cine-va care mi-o esplicá. Ce e dreptu esplicatiunea mi-costá multa si mare dorere, dar in fine suportai si acésta, si acuma nu me mai temu sê moru de dorere.

— Lucretia mea! . . .

— Inca odata te rogu, domnulu meu, sê nu me numesci asié, câ-ci altfelu voi fi silita a te lasá singuru.

— Domnisióra, te rogu, te conjuru, spune-mi verde ce te dóre? ce am gresítu ca sê me potu escusá.

— E bine, sê vorbimu dara fâra reserva! Domni'a ta n'ai fostu de o septemana la mine.

— Nu, câ-ci — precum scíi — fui impededatu prin lucruri oficióse.

— O! seíu pré bine, câ ai amblatu in satele vecine. Dar sê gatámu iute! Spune-mi, domnule, câ daca nu m'ai iubit neci cand, de ce mi-ai juratu amoru netrecatoriu?

— Eu nu te-am iubit? Te-am iubit din momentulu in care te-am vediutu mai antáiu, te iubescu si acuma, si amorulu meu nu se va stinge decâtu numai de odata cu viéti'a mea!

(Va urmá.)

Discursu

despre istori'a literaturii italiene.

VI.

Amu adjunsu la seclulu XVII. — In prim'a diumetate a acestui seclu de patru ori se batura strainii pe campurile Italiei, fara ca poporul s'ea luat parte la alta dec'atu — la suferintie. Dar' de la anulu 1748 a inceputu o pace de 48 ani. suptu care incetandu brutalit'at'ile militari, Itali'a nu se simtia anca sanet'osa, dar' se pregat'ia a fi. Principii, acum nu at'atu de reutatosi, dar' neci totdeauna buni, concentrau la sine t'ote prerogativele, dar' lasau la poporu aceea administratiune comunala si provinciala, ce este totdeauna cea mai positiva salvaguardia contra esorbitantieloru. Domnitori straini acum nu mai erau dec'atu numai in Lombardi'a.

Ingeniuri alese se aplicara a reform'are diferitele rame ale sciintiei omenesci. In fisica, chimia, istori'a naturala, in matematica, se faceau progrese din di in di. Asemene in medicina.

Multi au scrisu si in cestiuni teologice, intre alti *Sigismundu Gerdil*, (1718—1802) savoianu, care a scrisu bine at'atu francesce si latinesce c'atu si italianesce.

Apoi *Nicola Spedalieri* in cartea sa, „Diritti dell'uomo“, combate masimele lui Rousseau.

Mai t'ota cetatea si avea istoriculu municipalu; afara de aceea eruditi, cari stringeau materialu de istoria. *Muratori*, care se chiama parintele istoriei italiene, acestu ingeniu vastu a publicatu o multime de colectioni istorice; afara de aceea a scrisu o multime de alte opuri crestinesci. In „Perfetta poesia“ examina poetii italiani nu f'ara gustu si finet'ia, dar' n'are aceea elevatiune at'atu de necesaria la ori-ce critica buna. *Scipione Maffei* anca este unulu dintre cei mai insemnati istorici si antiquari. Era „*Le rivoluzioni d' Italia*“ de *Denina* sunt cea d'ant'au istoria completa a pamentului italianu. Apoi „*Il risorgimento d' Italia*“ de *Bettinelli* se cetece anca cu multa placere; si de si medi'ocra, dar' e cea mai buna istoria de pe acelu tempu.

Multi au facutu si Istori'a literaria. Asié *Andres*, jesuitu spaniolu refugiatu in Itali'a, in opulu seu „Origine e progressi d'ogni letteratura“, examina cu multa si int'insa cunoscintia progresele spiritului omenescu la t'ote natiunile; ma purcede pré rapede, si nu-si motivéza opiniunile, neci nu aduce exemple, si asié nu ne invet'ia nici indolea generala a natiuniloru nici

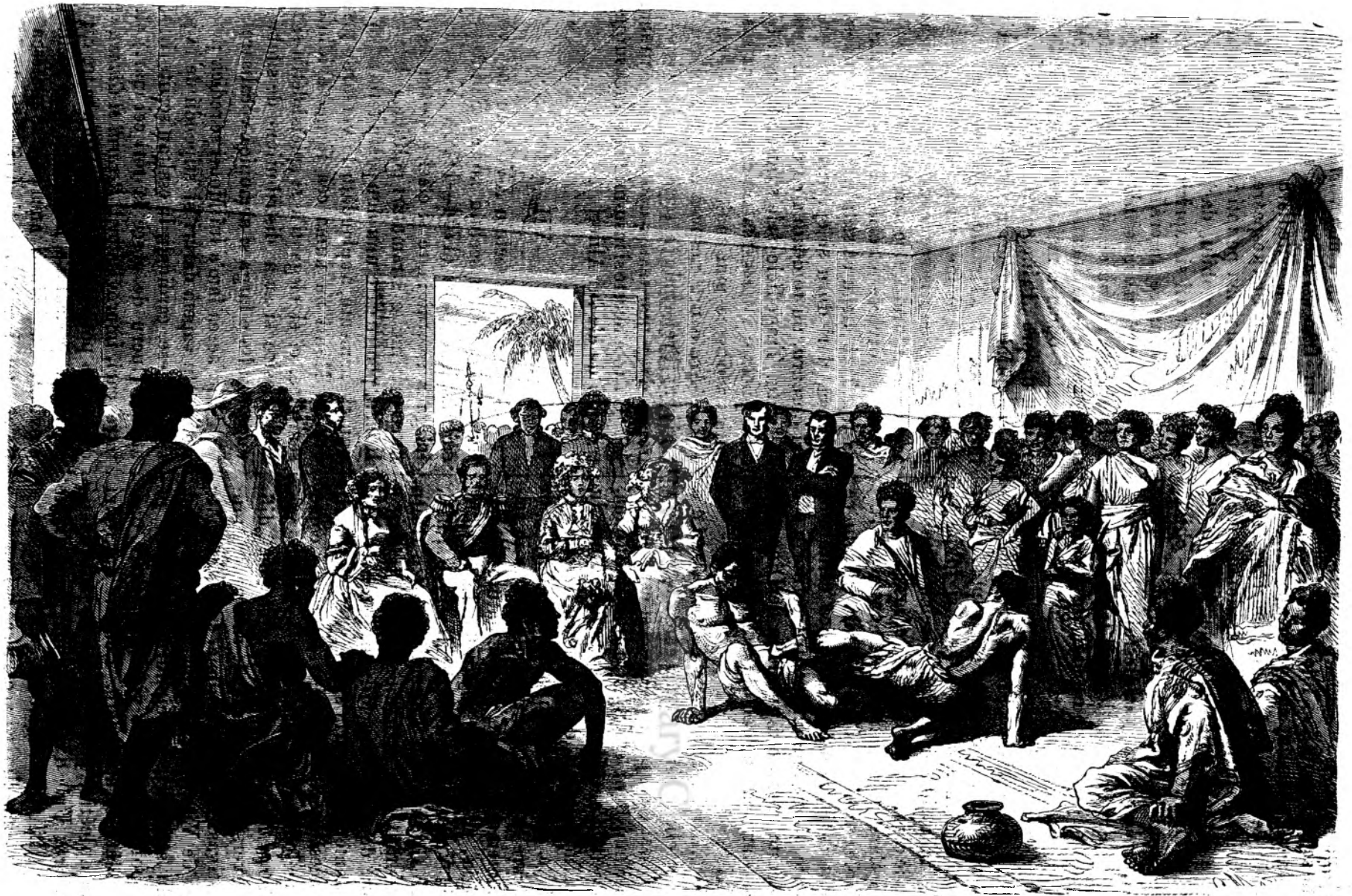
ceea a autoriloru parteculari, ci ne obléga a remané pe langa dis'a sa, in locu de a ne dá eleminte spre a ne formá noi insi-ne judecat'a.

Istori'a pitorica a lui *Lanzi* e f'orte cetita pentru limpedet'ia ce o caracteriséza peste totu. Unulu *Milizia* in dictionariulu seu despre artille frum'ose si in memoriile sale despre architepti, combate reulu gustu, dar' trece de la adeveru la pasiune. Leteratur'a latina anca fu ilustrata, si o multime de eruditi scriseru despre ea. Multi apoi au ilustratu anticit'at'ile ce se descoperira pe acelu tempu, precum in Pompei, Erculanu, Etruria si catacombe. Er *Sestini* scrisu geografi'a numismateca. Apoi *Enniu Visconti*, facundu „Iconografi'a gréca si romana“, puse culme archeologiei.

Altii éra se puseru a studiá viét'ia natiuniloru, apoi economi'a, justiti'a si legelatiunea; adjutandu-se multu pucinu cu Francezii. *Filipu Briganti* in opulu ceu „Esame analitico del sistema legale e civile“, combate pe acei cari voiau a duce societatea la paupertate. *Antoniu Genovesi* fece o buna „Logica“ pentru tinerime. Era *Alesandru Verri* in opulu seu „Notti all sepolcro degli Scipioni“ supune cá umbrele vechiloru romani comparu a judecá civiltatea latina facia cu cea moderna; si independintu in opiniunea sa, aréta cá Romanii a fostu mai mari dec'atu buni, mai illustri dec'atu fericiti; institutuloru i facea oprimétori, noroculu admirabili; generosi in reutate, eroi in nedrept'ati, marini-mosi in crudeltate.

Er *Cesare Beccaria* s'a facutu nemeritoriu prin cartecie'a sa „Dei delitti e delle pene“; unde espune defeptele legislatiunei si procedur'a de atunci cu at'ata fortia si evidintia, inc'atu iute se indrept'á si un'a si alt'a. Elu a mai scrisu si unu „Tratatu despre stilu“; scrie cu multa analise si cu multu ratiunamentu. Apoi *Gaetana Filangeri* incepuse si scrisu „Sciinti'a Legelatiunei“, dar' n'o pot'ú finí pentru cá mórtea lu rapí pré curendu (1752—88); caldur'a care respira in t'ote paginele sale p'ote indemná tene-rimea la incercári inim'ose.

Intr' aceea leteratur'a insa-si anca in floriá. *Giuseppe Parini* vediu cá poetii, istoricii, oratorii nu pot'ú formá adeverat'a leteratura, déca nu voru recurge la plenitudinea animei, la bogat'ia fantasiei, la fort'ia ratiunei, si la conviptiunea adeverului. Pentru aceea elu ar' fi vrutu ca studiulu retorice si alu poesiei s'ea nu se marginésca numa la cuvinte, la tropi si la stilu, la partile si la genulu construptiuniloru, ma s'ea se insotiésca cu filosofi'a, cu logic'a si cu moralulu; s'ea se analizeze ideele legate de cuvinte,

Salonu in Madagascar. (Vedi pagina 369.)

è se examine opurile de gustu, si sè se rechiame mintile la scopuri nobili si folositorie.

Pe langa acestia cari scrieau intr'unu stilu destulu de bunu, erá o turma intréga crescuta in scólele jesuitice si in academii, care scriea cá sè n'o mai intieléga nime, cu epitete, afeptare, ambitiuine, si cu fanfaronade — chiar' ca imbracamintele de pe acelu tempu.

Poetii inse au scrisu cu destula gracilitate; dar' erau mai multi versificatorii triviali si adulanti, cari cu ocasiunea de ospetie, ingropatiuni, boteze, versificau si versificau.

In spatele acestoru scrietori rei si desregulati fluiera fára crutiare „Frustra (vérg'a) leteraria“ a lui Aristarcu Scannabue, suptu acestu nume se mascherá *Giuseppe Baretti*, si lovia cu vérg'a sa in toti acei cari nu sciau alta de cátu a scrie comedie obscene, tragedie nebunesci, critice copilaresci, romantie desfrenate, disertatiuni frivole, prose si poesii de totu felulu ce n'au neci esentia, neci cea mai mica calitate de a fi placute si ratiunabili pentru cetitoriu séu patria. Acésta vérga erá unu feliu de Diurnalul.

Eca dar' cá in seclulu acesta incepe si diurnalistic'a.

Asié „L'osservatore“ de *Gaspare Gozzi* e o serie de articli, scrisi pentru a emendá limb'a si stilulu. Gozzi e si poetu bunu; si este unulu dintre cei mai buni scrietori in limb'a italiana.

Ma celu d'antáiu, ce se póte dice diurnalul literariu, fú fundatu de *Franciscu Nazzari* in Roma la a. 1668. L'a imitatu apoi *Bachini* in Parma, care fú adjutatu de multi, parte in sciintiele matematice, parte in cele naturali, parte in teologia, si parte in geografia. La a. 1696. incepù in Veneti'a „Galeria de Minerva“ si la a. 1716. „Il Giornale dei Letterati“, care a trairu lungu tempu. Erá apoi diurnalulu „Il Caffé“ compilatu de tinerii din Milanu, pentru a combate pedanteri'a leteraria si prejudetiele sociali.

In acestu seclu s'au scrisu si drame si comedii, si melodrame si tragedii. Merita a se memorá *Petru Metastasio*, care se puse a face „dificilmente versi facili“. Dramele sale pentru musica i cástigase curendu renume, si fú chiamatu la curtea de Vien'a, unde laudandu pe principi, laudandu servitorii principiloru, laudandu pe ori-cine poftia, a trairu o vietia cu placere, onoratu, laudatu si aplaudatu. Poesiele sale sunt pline de dulcétia, pentru aceea le poti invetiá forte usioru. Un'a d'entre cele mai bune drame ale sale e „L'Attilio regolo“.

Nu potemu finí cu acestu seclu fára sè nu vorbimu si despre marele scrietoriu de tragedii *Vittorio Alfieri d' Asti* (1749—1803). *Scipione Maf-*

fei, despre care am mai vorbitu, a studiatu pe renumitii francezi Corneille si Racine, abatele *Conti di Padova* a cutediatu a afrontá pe summulu anglezu Shakespeare, altii fecera alte multe tragedie, ma pe toti i-a intrecutu marele *Alfieri*. Nascutu nobilu, dar' crescutu reu, si-petrecea in caletorii si capriciuri; despretiutoriu de ori-ce supunere, nu erá indestulitu cu nimica, ca omulu care nu e indestulitu neci cu sine insusi. In fine se rusiná de sine si se puse la studiu; si tragediele sale indata lu fecera admirabilu. Multe alte opuri a mai scrisu; intre altele unu tratatu despre „Principe si letere“, in care néga cá proteptiunea suveraniloru ar dá prosperitate literaturei; in „Tiranide“ vorbesce despre modurile de a se opune opresoriloru; in „Viéti'a“ propria si-marturisesce scaderile; in „Misogallo“ arunca la injurature contra Franceziloru.

Sunt diverse parerile despre acestu autoru vastu. Toti tienu cá stilulu lui este indesatu, nervosu, dar' duru si epigramaticu, de multori obscuru, nu totdeauna corect, si nici odata elegantu. Tragediele sale sunt dialoguri; fapte forte pucine; interesarea nu e totdeauna sustienuta; vorbesce mai multu la minte decâtu la anima. Are o ura nespusa asupra popiloru si a regiloru. Preferindu a scrie despre obiepte antice, a datu unu teatru nou, dar' nu natiunalu.

Cu tóte acestesi insu-mi amu tradusu unele tragedii de ale lui *Alfieri*

VII.

Sè finimu cu seclulu XVIII, cu care vomu trece pucinu si in seclulu nostru. Sè incepemu cu *Vincenzo Monti* (1754—1828). Viéti'a cea lunga a acestui mare si clasicu poetu, ne conduce prin multe stramutári politice si leterarie. Rom'a, pentru care unu nou poetu totdeauna erá unu evenimentu, a aplaudatu in versurile prime ale lui Monti nu numa cea forma evidinte si semplice, ci si eleganti'a si splendidéti'a si frazele clasice si acea distributiune de silabe, de unde resulta o larga si armonica vocalisare.

Intr'aceea fam'a lui Monti se redicá pana la stele; elu capetá daruri si stipendii de la principi, contese, cardinali; lu esaltau scriitorii, si lu atacau (lucru de obsee la toti cei mari) altii; intre cari, improvisatorii *Berardi si Gianni*, care din urma póte e celu mai celebru intre cáti au cultivatu periculós'a maiestria de a recitá improvisári. Dar' Monti anca scia sè platésca curtesiele cu laude, si batjocurile cu batjocuri. Monti fece multe poesii pentru a laudá pe pap'a Piulu VI., care intreprinse o caletoria la Vien'a

spre a abate pe Iosiv II. de la innovatiunile ce voiá a introduce in Beserica. In „Beletia universului“ si in „Areonautica“ imbraca lucrurile nóue in forme antici, si sciinti'a positiva in frumsétia poetica. La Tragedi'a alferiana a vrutu sê-i dee forma eleganta, si a scrisu multe tragedii.

Intr'aceea si Itali'a se scutura din somnulu negloriosu. Revolutiunea din Paris si-tramite emisarii sei si la alte popóre. Asié fû *Hugo-Bass-Ville*, pe care „libertatea franceza“ lu tramise la Tibru spre a suscitá „schintei'a dracului“, dar' poporulu romanu rescalandu-se, l'a ucisu (1793). De aci Monti a compusu „Bass-villiana“ sa; unde si-imagina cá acelu francezu morindu s'ar' fi pocaitu, éra bunetatea divina lu iérta, aruncandu-lu in purgatoriu. Cugetu luat delu Dante; si Monti folosesce si stilulu, si mani'a, si tari'a lui Dante; este inse mai dulce decâtu acesta in frumósele tertíne ce a auditu candu-va Itali'a.

Dar' Franci'a a esítu din confinii proprii, a intratu in Itali'a, si facandu din Lombardi'a Republic'a cisalpina, indemná restulu din peninsula de a si-schimbá guvernulu in democraticu. Refugiatii din Milanu faceau bataia aspra contra aperiatorii principiloru si ai papiloru; si, pentru talentulu celu mare, aveau de a face mai cu séma cu Monti, contra carui nu e blastemu ce sê nu se fia aruncatu. Si totu-si elu, ne mai venindu-i la socotéla de a siedé in Rom'a tumultuanta, trecù la Milanu, si pentru ca sê i-se pardoneze blastemurile ce a aruncatu asupra republicei, a dísu cá acele i-au fostu inspirate numa de frica, si s'a apucatu acum altfelu de blastemuri mai sangeróse a aruncá asupra regiloru si papiloru. Óre aceste nu i le-a dictatu éra fri-c'a? candu lu vedemu cá intr'unu momentu si-a denegatu tóta credinti'a politica si relegiósá de mai nainte?

Precum se intempla mai totdeauna cu cei pucinu-credintiosi, Monti si-perse pe amicii sei de mai nainte, si nu si-capetá altii nooi; si se vedi acum pe Gianni si pe altii, cumu scieau la articlii, la injurii, la calumnií contra lui; ma elu anca nu se confundá de a respunde cu asemeni articli, injurii si calumnií.

Intr'aceea Austri'a si Russi'a recuperara Lombardi'a, si Monti scapá in Francia pentru a se pasee cu panea amara a emigratiloru, si cu promisiunile mintiunóse, si cu compasiunea ce umilesce. Ci Buonaparte, reintorsu din Egiptu, trece peste Alpi, si bate pe austriaci la Marengo; si „d'un sol di la sorte, Valse di sette e sette

lune il danno“ cum dîce Monti — Itali'a devine éra libera; si Monti revedindu-o fece cel imnu maretiu, care se incepe:

„Bella Italia, amate sponde,
Pur vi torno a riveder!
Trema in petto, e si confonde
L' alma oppressa dal piacer.“

Lombardi'a, unita cu alte párti ale Italiei, formá atunci republic'a cisalpina; care de si libera de nemti, simtiá inse tirani'a franceziloru, si sfásietur'a filoru sei proprii, cari nu cugetau la binele publicu ci la isbenda, la prepotintia si la aviditate. In contra acestora scrisu Monti „Mascheroniana“ sa; in care poetulu si-intipuesce cá elu si matematiculu Mascheroni se intelnescu in ceriu cu umbrele lui Parini, lui Verri si ale lui Beccaria, si le descrie acestora rusínea ce a adjunsu asupra Cisalpinei. Poe ma plina de rabia si de batjócuri asupra inamiciloru sei, dar' care, ca multe altele, a remasu nec ompleta.

Buonaparte, necapace de a se redicá la rangulu de primulu cetatianu, vrù a se face imperatu alu Franceziloru, si voiá a schimbá frumós'a republica italiana in remnu; de aci Monti scrisu o vísitune, unde face pe Dante sê aret Italiei necesitatea de a se dá suptu unu rege; si capetá o scatula de auru, 5000 franci, si crucea de onóre. Din acestu momentu *cavalerulu* Monti fece inmuri despre tóte intemplárele curtiei, despre tóte invingerile lui Napoleone, si blastemá pe toti inimicii acestuia. Ma totu atunci scrie Monti cátra Cesarotti: „Il governo mi ha comandato, e mi e forza obedire. Batto un sentiero, ove il voto dela nazione non va molto d'accordo colla politica, e temo di rovinarmi. Sant' Apollo m'ajuti, e voi pregatemi senno e prudenza.“

Monti erá poetu de curte si istoriografu, asesore la ministerulu de interne; cavaleru alu legiunei de onóre si alu corónei de feru; membrulu institutului unde faceau parte multe ingeniuri frumóse de pe acelu tempu, precum astronomii Oriani si Piazzi, matematiculu Brunacci, medicii Moscati si Scarpa, epigrafistulu Morcelli si altii; dar' multi, nu mai pucinu celebri, erau eschisi, precum Gioia, Romagnosi, Foscolo, Manzoni, Razoni, Giordani, Botta.

Dilele lui Monti nu erau fára amaretiuni. Inemici vechi si nooi nu crutiau a-lu muscá si impunge, cu atátu mai vertosu, cá nici elu nu-i crutiá, mai alesu in diurnalulu seu „Il Poligrafo“ si intr'o epistola veninósa cátra Sa-

veru Bettinelli, cătra care anca se portá cu cea mai acerba inemicitia.

Opulu seu mai memorabilu pe acestu temu a fostu traducerea *Iliadei*.

Ma domnedieulu lui Monti anca cadiu, si „il bello italo regno“ cum dicea elu, a cadiutu era sub austriaci, era Monti aplauda noiloru domnitori. Atata numa, ca Franciscu I nu cautá la laude, ce Monti le impartia ori cui le ordiná seu le platiá. Asié Monti in profunda tacere s'a retrasu la pucinii amici ce i mai remasese; si-i cantá pe acestia in versuri.

Guvernulu austriacu vrendu a fundá unu diurnalul, care se diréga opiniunea publica dupa intentiunile sale, si recusandu asta onóre Ugo Foscolo, o primí Monti dimpreuna cu Giuseppe Acerbi, dar' iute o lasá numa acestuia; si cu ginere-seu *Iuliu Perticari* a lucratu „Proposta di corezioni ed aggiunte al Vocabulario della Crusca.“

Din tóte aceste vedemu cá *Monti* a fostu nascutu pentru de a serie si a cantá in ori ce impregiurári. Dar' elu a reformatu leteratur'a si i a datu o noua direptiune, formandu-se cu elu si de la elu cea mai frumósa scóla de literati.

Celu mai celebru din scóla lui Monti e *Ugo Foscolo* (1778 - 1827.)

Opulu seu „Carme dei Sepolcri“ are o usioretate admirabila. In prosa simte valórea naturalietiei. Elu merge cu Dante, cu Petrarca, cu Alfieri si cu alții cari in literatura au vediutu si alta decâtu numa placere si arte, si cari pe literatu nu l'au despartitu de cetatianu. Totu Ugo Foscolo, imitandu pe Werter lui Göthe, a scrisu „Ultime lettere di Jacopo Ortis.“

La „Carme dei Sepolcri“ a respunsu *Ipolitu Pindemonte*, versificatoriu pe atatu de suavu pe catu de vigorosu era Foscolo. Pindemonte a tradusu „Odisea“; fece mai multe versuri, cantandu totdeauna „la beltá savia e la virtú gentile.“

Luigi Lamberti fece o editiune din Omeru la tipografulu Bodoni, si candu merse a o presentá lui Napoleone, acest'a vediendu cá e grecesce, i dise: „Ah! Dta esti literatu? Voi literatii nu ve ocupati cu alta decâtu cu fapte si fabule vechi si cu obiepte usióre. Mai bine ati face, deca v'ati ocupá cu lucruri actuali si adeverate; si posteritatea le-ar ceti cu placere in locu a ceti vechimele.“

Merita particulare mentiune *Giacomo Leopardi*, nascutu din familia avuta, care avea o biblioteca forte frumósa. Tatalu seu, literatu si

despotu, nu-i dede alta crescere decâtu crescea de casa; dar' la 15 ani Giacomo era unu miraculu de intieptu; cu tóte aceste acasa nime nu lu bagá in séma, ér afara nime nu lu cunosea; si in elu ardea dorulu de a se face renumitu. Cu mare greutate lu lasá tatalu seu a merge la Rom'a. Ma aici anca neindestulitu cu ómenii, ne indestulitu cu sine, ne indestulitu cu lumea pe care tóta o credea de nimica, si-cercá servitiu dar nu lu aflá nicairi — in urma intrá in lucru la librariulu Stella in Milanu; si intr'aceea dede la lumina unele poesii, cari reintinerira formele usate de Dante si Petrarca. Ma acestu ingeniu, unulu dintre cele mai nobile ale Italiei, trecu gemendu asupra miserieloru vietiei, batendu-si jocu de generositate si nebunia, blastemandu virtutile ómeniloru, si necunoscundu virtutea; pana ce in lupta cu dorerile proprii si cu necunoscinti'a de lume — a moritu abié fiindu de 39. de ani. Italia lu numera intre cei mai buni scrietori ai sei.

Cu vieti'a si cu versurile lui Monti, mus'a classica a adjunsu la celu mai inaltu puntu unde potea se adjunga, si asié care a simtítu in sine chiamarea de a poté fi poetu, a trebuitu sê calce pe alta cale, decâtu pe calea unde Monti era ne adjunsu.

Ací aflámu pe *Alesandru Manzoni* despre ale carui prime incercári eslamá Monti: „costui comincia com'io vorrei finire.“ Si precum Muratori se numesce tatalu istoriei italiene, asié Manzoni e fundatoriulu romanticismului adevratu alu musei naturali in Italia. Prin romantici leteratur'a trebuiá sê depinga societatea, sê adjute civilisatiunea, sê latiesca adevverulu, sê indrepte frumosulu, si sê indemne la bine. Romanticulu poetu sê fia interpretele caracterului moralu din tempulu seu; scrierile sale sê ne arete datinele, modulu de vietia si de cugutare alu patriei si alu etátiei sale. Ce? au Omeru, Virgiliu, Isaia, au cantatu ei intreprinderile Indianiloru? au invocatu ei divinitáti egiptiane?

Pentru ce dar' poetii moderni sê nu cante ei lucruri, simtieminte si credintie de ale nóstre?

Si Manzoni a fostu si poetu si originalu. Elu a unitu artea cu natur'a.

Ast'a fece de triumfulu scólei nóue mai bucurosu se atribuesce lui Manzoni.

(Finea va urmá.)

Dr. Iosifu Hodosiu.

Madagascar.

(Cu ilustrațiune.)

Madagascar e o insula de 10,500 mile cvadrate si jace langa Africa, de câtra médiadi-resaritu, in departare de 75 mile. E renumita pentru avut'ă produp-teloru sale, dar totusi pan' acuma e una dintre cele mai necunoscute parti ale lumei. Are regiuni fôrte fertile si producătoare, dar cele mai multe sunt pline de lacuri nesanetose si de pustfi nefolositoare. Produptele cele mai de frunte ale acestei insule sunt, uresulu, ananasulu, cucurudiulu, vinulu, pomele de la médiadi, bumbaculu, inulu, metas'a, canep'a, mnerea; se afla intr' ensa o multime de crocodili, sierpi, scorpioni, locuste scl. Cafeulu se plantéza numai de câtu-va tempu si produce bine. Are multu feru, argintu si multa metasa. Atmosfer'a peste totu e sanetosa. Numerulu locuitoriloru se urca la 3—5 milióne, cari se impartu in felurite soiuri, dar tóte aceste s'au amalgamisatu acuma pré tare, soiu de negri nu este intre ei neci unulu. *Hovacti* cari locuiescu in partile din laintru, au colórea de oleiu, fisionomii europene si peru lungu. In intrég'a insula numai una limba e, care se vede a fi rudita cu cea *malatca*. Locuitorii cei de demultu póte cá au fostu negri, dar s'au amalgamisatu cu *malatii*. Intr'acea poporulu de acolo nu e de totu duru, pórtá economía, cultivéza bái, facu case si sciú scrie. Credu in domnediei mai multi, au idoli si ardu cadavrele mortiloru. Imperiulu *hovactloru*, care se estinde in midiloculu insulei, e mai puternicu si mai civilisatu. Capital'a acestuia e Tenonarive séu Emirm cu 80,000 de locuitori. In câtu pentru comerciú, orasiulu celu mai renumitu e Nunzengaye la tiermurca de câtra apusu. Afara de hovaci, mai sunt seclavi, antaveri, betimsevaci, betameneni, antecimi. Tiermurea de câtra médiadi-apusu e inca de totu necunoscuta; se díce cá locuitorii ei sunt ómeni neamicabili si inimicii europeniloru. Acuma alu 22-le rege domnesce in Madagascar; inainte de 1828 domnitoriulu erá Radama, acesta avea multa simpatía pentru europeni si sub protectiunea lui, missiunarii europeni au infintiatu vre o suta de scolii. Radama inse fu inveninatu de soci'a sa Renavento Mayoke, si dupa ce ucise pe toti consangeni barbatului seu, ocupá ea insasi tronulu, si incepú a domni cu crudelitate nespusa. Intemplárilor mai próspete ni sunt cunoscute din diuarie.

Ilustrațiunea de pe pagin'a 365 ni infatísiedia o societate fôrte interesanta. Ómeni selbatici, de diumetate civilisati, si francesi veniti din Europa, siedu aice la olalta. In partea de câtra médiadi-resaritu civilisatiunea ce o promovéza mai cu séma francezii prin spiritulu loru amicabilu si imblanditoriu si prin natur'a loru atragatória si omenétia infloresce si inaintéza pe dí ce merge.

UNDINE.

Novela de Fernando Fenneberg.

(Urmare.)

Cum trece tempulu! — díse elu dupa o tacere lunga; - - abié potu crede sê fia trecutu trei luni, de candu amu venitu la New-York, inse impregiurarea, cá de securu vomu caletori mane de aici, mi-face cea mai mare neplacere in lume.

Caletori, — díse Undine plina de grige, — si unde, de mi-este ertatu a intrebá?

— In New-Orleans, unde vomu locuí in viitoriu.

Si vorbindu i esaminá bine trasurile fetiei, dar' nu potú diari neci o schimbare. Ea cautá câtu-va la pamentu, dar' aredicandu-si éra ochii in susu, aceia erau reci, chiari si luminosi ca si totdeaun'a.

— Asiu dori d'in tóta voi'a a merge a colo, e fôrte frumosu a caletori si a vedé lumea. Candu voiú fi avuta, — si cautá la elu zimbundu, — voiú caletori câtra New-Orleans, Angli'a, Parisu, Canad'a, Rom'a, si la cataractele Niagarei.

— Si nu-ti pare neci decátu reu de despartírea acést'a? Asié de pucinu ti-pasa de mine? — díse elu intristatu.

— Nu sciú, pentru-ce asiu simtí vre-o parere de reu, — díse ea; — dreptu, cá dta ai fostu celu mai devotatu si celu mai zelosu d'intre admiratorii mei; dta strigai mai tare decátu ceialalti candu jocam, si mi-aduceai buchete mai frumoése si mai de mare pretiu decátu ori care, dar' de altmíntre n'a fostu deschilínire intre dta si intre ceialalti. Déca o fét'a vede patru dieci séu cincidieci de adoratori la petiórele sale, cum ar' poté simtí vre-o intristare, candu perde pre unulu d'in aceia?

Ea suridea, si éra-si se intorcea câtra feréstra. Eduardu Lester rosiá.

— Si asié, dnisióra Villette, — díse elu rece, lasandu-i man'a ce o tienea intr' a sa, — dta me privesci pre mine numai ca pre o unitate in gramad'a admiratoriloru dtale? Déca o scieam ast'a mai nainte, atunci mi-asíu fi . . .

— Ti-ai fi crutiatu vócea, si banii pentru buchete, — intregi ea cu despretiu.

— Fii câtu de sarcastica! Femeiloru li este ertatu a ride de nebunii, cari le iubescu! Precum vedu, dta esti chiaru ca si tóte cele-l-alte d'in sesulu dtale, — díse elu cu amaretiune.

Ea se scolá, si-puse man'a pe umerii lui, lu-privi aspru in ochi, si díse espresivu :

— Eduarde, iubesci-me dta pre mine?

— Villette! Villette! Dta scii, cá te iubescu.

— Luá-m'ai dta pre mine? Luá-ti-ai de muíere o saltatória? — intrebá ea, cautandu inca totu aspru la elu.

— Villette, déca asiu poté despune cu mine insumi dupa placerea mea, té-asi luá, inse scii, câ mi-su legate manile, si nu potu lucrá precum asiu dori. Eu atêrnu de la generositatea matusiei mele, si, scumpa Villete, ea este un'a d'între cele mai superbe ale genului seu, ea m'ar' desmosteni si si-ar' dá avutí'a strainiloru, déca asiu luá o féta, care Ací i-s'a acatiatu limb'a, fiindu in confusiune, ce espresiune se folosésca.

— Vorbesce numai mai de parte, domnule — care are o positiune atátu de umilita pe langa dta, — éca te ajutai, sê spuni aceea, ce vrei.

Si se potea audí d'in ea o suridere amara, apoi si-a luat manile de pe umerii lui, si s'a aruncatu pe scaunulu seu. In momentul acest'a intrá fét'a cea mai mare a lui John Crow, si dîse :

— Tat'a dîce, câ e tempulu de a merge la proba.

— Fôrte bine, Jane, într'o clipita voiú fí gat'a, dîse Undine cu lenisce.

— Remasu bunu dle Lester, — dîse ea, tienendu-si man'a cátra elu, — sê ne despartímu ca amici. Ne vomu intalni noi éra-si candu-va, si vomu poté ride atunci de aceea, ce se intemplá.

Elu i duse man'a la buzele sale, si o sarutá cu dulcétia. Apoi si-trase d'in degetu unu anelu frumusu de diámantu, si-lu puse in degetulu ei, dîcundu :

— Pórta-lu pentru suveniru cátra mine. Déca ne-amu intalni candu-va, atunci mi-va aduce in minte alte dile, candu vomu fí amendoi betrani si suri. Remasu bunu !

Elu se departá. Peste trei óre La Villette fú pe scena, fára de a audí sutele de salutári animóse, pentru câ anim'a i erá dusa. D'între toti, câti o vediura in sér'a acést'a, nice unulu nu avea o anima mai doiósa, decátu ea, care atátu de grátiosu jocá, si pre care totu insulu o tienea de cea mai voiósa între cele voióse.

V.

Cinci ani au trecutu, si Undine, pre care o vediuramu mai in urma ca pre o féta de siese-spre-diece ani, a devenitu o femeia mai frumósa, decátu ver candu. Acuma erá avuta si celebrata, inca si in caletoriéle sale in Europ'a si-a castigatu lauri noi, — si asié s'a implenitu predicerea lui John Crow. Ea a datu lui Crow si familiei lui d'in veniturile sale bogate o suma, d'in care a potutu sê traiésca fára grige si comodu, si finindu fapt'a acést'a de recunoscintia, caletori cátra partile de a média-di a le staturiloru unite. In tempulu acest'a neci o data nu s'a fostu intalnit cu Eduardu Lester, inse neci nu l'a uitatu. Cautandu candu si candu la anelu, ea cadea într'o melancolia a supra trecutului seu, inse éra-si se scotea d'in ea, candu cugetá câ cum o-a lasatu elu numai de fric'a lúmei.

— Cunósce-me-va elu? — se intrebá ea pre sine in sa-si, candu stá inaintea cautatóriei, si vedea câtu

de multu s'a schimbatu in cei cinci ani d'in urma. Elu o cunoscea numai sub numele „La Villette,” pre care si-l'a fostu datu, candu se devotase pentru scena. Acuma se detiermurí sê-si ice numele „Undine York,” pentru recunoscintia cátra cetatea, unde si-a pusu base avutíei si stârei sale independinte.

(Finea va urmá.)

DATINELE POPORULUI ROMANU.

V.

Paz'a.

Asié se numesce o vraja. In Augustu 1858. in Fói'a Gazetei am publicatu antái'a vraja — „Vraj'a de uriciune.” — Venindu pe tómn'a acést'a la Lipov'a, am datu de Mari'a Iovescu, din satulu vecinu, Ususeu, si de la ea am descrisu despre *Paza*, si despre *Buba*.

Paz'a se numesce daca o féta si-face pe parte adeca sê se marite, si atunci candu acel'a pe carele luvre de barbatu, e legatu cu alt'a, fét'a tramite duhu reu séu ciasu slabu asupra celeilalte. —

Vrajitórea invétia pe féta, ca Marti, Joi, si Sambeta in septeman'a mare a Pasciloru totu deun'a sér'a sê mérga cu unu toporu la o salca subtíre, si sê o taia câte de trei ori dar' asié incátu sambeta sér'a de a 9-a lovitura, salc'a sê cada taiata. Vrajitórea merge cu fét'a, si acea dîce versurile Pazei; — éra fét'a avendu o brucira (breu) la sine, o aréta la o stea alésa atunci, si pe urma o pune sub perina de dórme pe ea. — Resultatulu vrajei ar fí, ca cealalta, carea se tiene de alesulu fetei, la taiarea salcei trebuia sê móra. —

Tóte facaturile cand au scopu reu, se numescu vrâji, candu au scopu bunu se numescu descantári. Versurile de Paza suntu aceste :

Stea, steluti'a mea!
Ce stai naintea mea,
Cea mai luminósa
Si mai vederósa, —
Singura ca-unu cucu
Me punu sê me culcu,
Dar' pana mi-e somnu,
Tu sê nu adormi,
Numai sê te duci
Si tu sê apuci,
Peste cele tieri,
Noue-dieci si noue otari,
Sê-mi gasesci dat'a mea
Si sudin'a mea, —
De va fí in lume*)
Tu 'i vei spune
Sê-mi vina anume,
De va fí prin tíera,
Sê-mi vina pe séra,

*) Adeca, daca inca nu a moritu.

De va fi in munte
 'I punu breulu, punte,
 De va fi in satu
 Sê-mi vina la patu,
 In visu sê-lu visezu,
 Aieve sê-lu vezu!

~~~~~

VI.

B u b' a.

Acést'a nu e vraja ci descantare pentru câ are scopu bunu, de sanetate. Daca cinev'a are vr'o buba pe trup, descantatórea pune pravu de pusca si aiu la anim'a morbosului, si pe urma dîce :

„Jesi buba nesadita,
 Jesi buba ratacitá,
 Buba infocata,
 Buba turbata,
 Buba spulberata,
 Buba de multe fetie,
 Buba cu multe cretie,
 Jesi din mani din picíore,
 Si sê nu ai potere,
 Crucea te frece,
 Radacin'a-ti sece,
 Sê remani tu mica
 Cu ochiu de furnica,
 Sementia de macu,
 Si sê-ti affi lécu! —

Cér'a cum mi-pere,
 Si festil'a — 'mi arde:
 Asié sê se traga
 Si sê se prepada
 Bub'a cea lenisia,
 Bub'a cea grabnica,
 Bub'a de jupaitura,
 Bub'a de pocitura,
 Bub'a bubeloru
 Cu puii ciuaneloru
 De nóue-dieci-si-nóue de feliuri,
 Desi nóue-dieci-nóue de lécuri!

Cu alta ocasiune voiu publicá inca *Intórcerea urmei, Deslegatulu*, si a *Venturíloru*.

Aceste suntu de interesu, pentru ca fiindu in versuri, forméza o specia nóua a põesiei populare, — pentru ca sunt nesce taine a le poporului nostru si prin publicarea loru studiâmu credint'a si viét'a lui.

Nu am destule cuvinte de a trage atentiunea fiicarui romanu inteliginte pentru culegerea poesiei populare, carea e latíta si mare dar' inca ascunsa, si acela carele traiesce totu in mediloculu poporului, are ocaasiunii mai bune de a culege de la elu.

At. M. Marienescu.

Ce e nou ?

*** (*Diet'a Ungariei*) — precum scrie unu diuariu din Viena — se va conchiamá peste câte-va dîle. Asemene sciri inse de-atâte ori s'au respanditu in publicu, incátu acuma neci cá li mai potemu dá crediementu.

** (*Diuariulu of. de Viena*) ni aducea scirea, cumca ministrulu de comerciu a emis o ordinatiune, prin care de-acuma inainte se iérta a se primi telegrame pe la tóte statiunile telegrafice in tóte limbele folosite in monarchi'a austriaca. Va sê dîca si in limb'a romana.

*** (*Din Timisódr'a*) ni se scrie, cá din caus'a colerei ce totu domnesce in unele comitate, prelegerile la gimnasiulu de acolo se voru incepe numai in 1. neemvre.

** (*Din Selagiu*) primiramu e epistola, in care ni se scrie cu colorí fórte intristátore nepasarea inteligintiei romane de pe acolo fatia cu literatur'a natiunala. O septemana am totu caletoritu — incheia corespondintele — si n'am gasitu nicairi neci unu diuariu romanescu.

** (*Inmormentarea lui A. Panu*) la Jasi in 21 sept. s'a facutu cu multa pompa. Corpulu repausautului patriotu s'a asediatu in cimitiriulu mitropoliei, la unu locu cu osamintele tatalui seu Panaitu Panu. Sororile sale, consangeni, amicii si toti stimatorii lui au versatu lacrima de gele. Primariulu din Jasi a depusu pe sicriulu ilustrului cetatianu o cununa de stejaru, stropita cu lacrima. Bucurescii s'au reprezentatu prin doi consiliari comunali dd. Pana Buescu si Radu Jonescu. La mormentu primariulu Jasiului d. Gusti a rostitu câte-va cuvinte bine inspirate, apoi d. Radu Jonescu ca reprezentantu alu orasiului Bucuresci a cetitu discursulu seu frumosu, in fine mai tienú o cuventare d. Nicolau Jonescu. Dupa aceste cumnatulu lui Panu, d. Nicolau Burchi, rosti din partea familiei multiamita guvernului, care a facutu onorile cuvenite ilustrului repausatu, cum si persóneloru cari au reprezentatu Jasii si Bucurescii la aceste obsecie natiunale.

** (*Coler'a in Buda Pesta*) inca totu nu mai vre sê scada, ma in sambet'a trecuta nrulu victimeloru epidemiei se urcá la unu numeru infioratoriu, pentru cá in acea diua erupse in mesura mare si in casarm'a de pe drumulu Úllóului, morindu in acea diua o suta-unu-spre-diece ostasi. Pan'acuma coler'a domnesce in nóua-spre-diece comitate.

** (*Hymen.*) Un'a dintre stimatele nóstre prenumerante, domnisiódr'a Nina Popu, fíic'a dlui protopopu din Vezendu, — pasí la casatoria cu dlu profesoru din Beiusiu Alesandru Bozintanu. Dorimu parecchiei june fericire multa!

~~~~~

Literatura si arte.

** (*O carte nóua.*) Primiramu cartea antáia din C. Oratiu Flacu, comentatu in limb'a romana de dlu Zacharia Columbu dr. in filosofia si profesoru la liceulu din Jasi. Opulu acesta imple o lacuna insemnata in literatur'a nóstra, in care lipsescu de totu asemenea comentarie; tragemu dara atentiunea tenerimei studióse a supra lui. Pretiulu 1 fl.

Din strainetate.

** (*Atentatu in contra lui Johnson.*) Presedintele statelor unite americane Johnson merse nu demultu la Indianopolis in statulu Indiana si acolo descalecà la unu otelu. Abiè ajunse acolo, candu poporul de pe strada incepù a strigá sê iésa in balconu. O parte din poporu incepù sê strige: Grant, Grant. Johnson incependu a vorbí, i inncara tonulu prin unu sgomotu, strigandu: Lasa-te, taci, dù-te a casa! Altii strigau: Sê traiésca Jafferson David, si josu cu Iuda de Johnson. Apoi se descarcara pistóle; dóue fura indreptate acolo unde stetea Johnson, dar' nu lu nimerira. Dup' aceste atacara otelulu, sparsera ferestele si impuscara. Unulu mori, ér' 11 fura raniti. In diu'a urmatóre presedintele parasi orasiulu.

** (*Esecutarea lui Karakosow*), — carele precum sê scie asta prima-véra voi sê omóra pe tiarulu Russiei — s'a intemplatu in 15 septemvre. Sentinti'a i se cetì in 12 sept. in sal'a tribunalului supremu. Karakosow o ascultà rece pana 'n capetu, apoi se inchinà, si câte-va minute nu erà in stare sê rostésca neci unu cuventu. In fine gangai câte-va, prin cari cerù gratiã, dar procurorulu i cetì legea care spune cã in contra sentintiei tribunalului supremu nu se póte apelá. Totodata presedintele i spuse, cã póte recurge pentru gratiã la imperatulu, si cã in alta dî i se va comunicá sentinti'a finala. In alta dî judecatulu aflà cã cererea i se denegà si cã in 15 sept. lu-voru esecutá. In diu'a acést'a demanéti'a la 5 óre tóte stradele erau pline de ómeni, si la loculu de perdiare se adunara vre-o 20,000. Karakosow erà palidu si se vedea cã lu cuprinse o frica nespusa; doi calái lu tienura ca sê nu cada. Peste câte-va minute nu mai erà.

** (*Garibaldi*) a sositu in 25 sept. la Florentia si fù primitu cu multa pompa. Stradele erau infrumsetiate cu stindarde si poporul salutà cu entusiasmu pe generalulu, carele de la 1848 n'a fostu in Florentia. In carutiã, langa dinsulu siedea renumitul omu poporalu maestrulu Dolfi. Conductulu, in alu caruia frunte mergeau vre-o 10,000 de voluntari, trecea incetu intre strigate de bucuriã pe strade. Garibaldi tienù vorbire cãtra poporu.

** (*Marquisulu Boissy*.) unu renumitu politicu alu Franciei a moritu. Repausatulu a escelatu ca oratoru in parlamentu si se facù renumitu prin acea, cã n'a tînutu neci o vorbire in care presedintele sê nu-lu fia admoniatu. Unu glumetiù audîndu de mórtea acestui barbatu, a disu: Asié dara de-acuma inainte vomu audí multu mai a rare ori sunetulu clopotielului presidiale!

Gácitura de siacu.

ma-	sus-	dul-	Si	i-	S'in	na	Vi-
ca	o	s'o	mu!	cé-	é-	e	e-

De
Amalia
Cracianu.

re	man-	teu	ri-	pinu;	cea	va	có-	tia	Sa	toru	fu-
l'alu	gi-	ie-	ce	da	ti'a	ti'a	a-	de	su!	teru	ti-
ga-	Dul-	ri	ma-	ta	pen-	me	cé-	sê	ranu	re-	Mar-
re-	cu	o	teu	te-	lá;	rés-	tru	Nu	mi-	in-	in
va 'n-	si-	do-	Câ	ca	alu	te	af-	flo-	Si-	na	A-
Cér-	ne	can-	nu.	La	vei	Câ-ci	ra-	gió-	ca	ri-	ea
ta!	Pen-	ca	si	te	cu-	le	sê	fe-	in	spri-	és-
bi-	tia	De	le	me-	cea	rogi	su.	ci-	tra-	ga-	cea

tru	cé-	le	lac-	ri-	a-	sima!	ei
ta-	ri-	a-	mi-	Si-a	d'a	Fe-	re 'n

Se pote deslegá dupa saritur'a calului.

Deslegarea gaciturei de siacu din nr. 29:

Sub grigi mari si suferintia,
Pe unde-'i merge vei observá,
Cã romanu-si dá silintia
D'in ce in ce a inaintá;
Elu tîntindu la unu scopu mare,
Nu incetéza de-a lucrá,
Limb'a dulce in poporu mare,
Tare de a o cultivá.

Deslegare buna primiramu de la d. Stefanu B. Popoviciu.

POST'A REDACTIUNEI.

Oradea-mare. M. P. Epistol'a intrebata impreuna cu poe-siile a sositu. „Amant'a poetului“ se va publicá in „Calindariulu Umoristului“ dar sub titlulu celu d'antaiu, cã-ci acesta nu cores-punde cuprinsului.

Proprietariu, redactoru respundiatoriu si editoriu: **IOSIFU VULCANU.**